

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Оскілко Олексій Олегович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК УЧАСНИКІВ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН	66
Павлова Вікторія Георгіївна ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО НА ОBOB'ЯЗКOVУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ	69
Токарева Віра Олександрівна ЗЛОВЖИВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: НА ПРИКЛАДІ FACEBOOK	71
Мельник Олександр Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ УСИНОВЛЕНИХ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ	74
Фасій Богдан Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДИСПОЗИТИВНОГО МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	78
Шамота Олександр Володимирович ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	80
Бойченко Ростислав Сергійович ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ І ЗАХИСТУ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	82
Брага Аліна Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО СПАДКУВАННЯ В СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ...	85
Вовчок Руслан Володимирович ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	88
Герсак Віталій Анатолійович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ СПАДЩИНИ	91
Гнатенко Сергій Сергійович ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА НАДАННЯ ПОСЛУГ З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ	94
Гнатюк Дмитро Володимирович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	97
Дворнікова Анна Юрійвна ПРОБЛЕМИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВО НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ ПРИ УСУНЕННІ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ МАЙНОМ	100
Кочіашвілі Альберт Давидович ЩОДО ДОРЕЧНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЇ РИЗИКУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ НЕПЕРЕДБАЧУВАНИХ УМОВ	103
Мельничук Олександр Миколайович ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	106
Мусієнко Андрій Юрійович ВИТРЕБУВАННЯ НЕЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ ІЗ ЧУЖОГО НЕЗАКОННОГО ВОЛОДІННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	108
Павленко Микола Вадимович ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ З ЦИВІЛЬНОГО СЕКТОРУ	111
Рябенко Вікторія Олександрівна ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ВЕРБУВАННЯ ФСБ У СОЦМЕРЕЖІ «ТЕЛЕГРАМ»	113

Ключові слова: цифрова трансформація, штучний інтелект, інформатизація, цифровізація, інтелектуалізація, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, великі дані, хмарні технології, Інтернет речей, цифрова економіка, цифрова освіта, цифрове здоров'я, цифрова держава, онлайн-навчання, цифрові сервіси, персоналізація послуг, автоматизація, аналітика, прогнозування, розпізнавання образів, розпізнавання мови, розумне управління містами, кібербезпека, гібридні загрози, блокчейн, квантові обчислення, 5G, deepfake, цифрова культура, етика, інновації.

Keywords: digital transformation, informatization, digitalization, artificial intelligence, AI, big data, cloud computing, Internet of Things (IoT), smart cities, Industry 4.0, automation, machine learning, neural networks, data analytics, predictive analytics, digital economy, digital society, e-government, digital literacy, digital culture, digital ethics, cybersecurity, data privacy, digital sovereignty, digital identity.

Герсак Віталій Анатолійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ СПАДЩИНИ

Цивільним кодексом України введено на законодавчому рівні поняття «склад спадщини». Відповідно до ст. 1218 до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті. Таким чином, не давши визначення поняття, законодавець окреслив його зміст. При цьому науковці зазначають, що спадщина розглядається у законі як єдине ціле, тобто як актив і пасив. Актив – це права спадкодавця, а пасив, відповідно – його обов'язки. Органічний зв'язок активу та пасиву спадщини виражається в тому, що при перевищенні пасиву над активом погашається не якийсь окремих обов'язок спадкодавця, а всі обов'язки, що йому належали; прийняті спадкоємцями, вони пропорційно скорочуються у своєму обсязі [1, с. 9].

До складу спадщини входять різноманітні майнові права та обов'язки. Науковцями зроблено спробу класифікації прав і обов'язків, що входять до складу спадщини. Так, Л. В. Лещенко структурує права і обов'язки, що входять до складу спадщини, шляхом їх класифікації на найбільш «значні» групи прав: речові і зобов'язальні, а також інші майнові права, які не мають окремої назви. Група речових прав включає право власності та інші речові права, група зобов'язальних – права вимоги за договорами. Решта майнових прав, які не можуть бути зведені ні до зобов'язальних прав вимоги, ні до речових прав, об'єднані досить специфічними елементами, відмінними за підставами виникнення, юридичною природою та іншими ознаками. Перш за все це майнові права інтелектуальної власності (ст. 424 ЦК України). Крім того, в цю групу входять також права, які виникли у спадкодавця з підстав, не пов'язаних із цивільно-правовими відносинами, але перехід яких у порядку спадкування є можливим. До цієї ж групи

відносяться також майнові права, які виникли у спадкодавця у зв'язку з порушенням за життя його речових, зобов'язальних або ж немайнових прав, але не були ним здійснені, наприклад права на отримання різного роду компенсацій, відшкодувань та грошових виплат [2, с. 9].

Згідно зі ст. 1230 ЦК України, до спадкоємця переходить: 1) право на відшкодування збитків, завданих спадкодавцеві у договірних зобов'язаннях, або право на відшкодування збитків, що належало спадкодавцеві відповідно до закону; 2) право на стягнення неустойки (штрафу, пені) у зв'язку з невиконанням боржником спадкодавця своїх договірних обов'язків, яка була присуджена судом спадкодавцеві за його життя; 3) право на відшкодування моральної шкоди, яке було присуджено судом спадкодавцеві за його життя; 4) право на отримання компенсації, яку відповідно до закону міг би отримати спадкодавець за його життя.

Статтею 1219 ЦК України визначено ті права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини. Це права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема: 1) особисті немайнові права; 2) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами; 3) право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; 4) права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом; 5) права та обов'язки особи як кредитора або боржника, передбачені статтею 608 ЦК України.

Таким чином, при визначенні складу спадщини слід виходити з презумпції того, що права та обов'язки, суб'єктом яких був спадкодавець на час відкриття спадщини, переходять до його спадкоємців. Спростування цієї презумпції можливе лише у випадках, коли права та обов'язки є нерозривно пов'язаними з особою спадкодавця. Перелік таких прав та обов'язків є відкритим.

Стосовно вилучення зі складу спадщини особистих немайнових прав слід зазначити, що вони у законі визнані такими, що невід'ємно пов'язані із особою спадкодавця. Однак, і про це вже неодноразово йшлося у науковій літературі, є певні особливості спадкування деяких видів немайнових прав.

Зокрема, оскільки ч. 1 ст. 271 ЦК України встановлено, що «зміст особистого немайнового права становить можливість фізичної особи вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя» [3].

Стосовно прав інтелектуальної власності, Закон України «Про авторське право і суміжні права» до особистих прав автора відносить право авторства, право на ім'я, а також право на недоторканість твору (ст. 14). Право авторства і право автора на ім'я є невід'ємними від особи автора твору і не можуть належати іншій особі, крім самого автора, ні за його життя, ні після його смерті.

А от право на недоторканість твору, яке полягає у наданій авторові твору правомочності вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посягненню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора (підпункт 4 пункту 1 ст. 14). Не можна визнати таким, що є невід'ємним від особи спадкодавця,

оскільки відповідно до ч. 2 ст. 29 Закону «Про авторське право і суміжні права» спадкоємці мають право захищати авторство на твір і протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора. Із змісту цієї норми не зрозуміло, чи наділяються спадкоємці померлого автора цим правом в порядку спадкового наступництва або ж, навпаки, воно виникає на підставі прямої вказівки закону. Звісно, йдеться не про спадкування цього права, воно надається спадкоємцям не на підставі спадкового правонаступництва, а спеціальною нормою закону з метою захисту немайнових прав померлого автора [4].

Передача прав інтелектуальної власності у спадщину є одним із способів розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. За загальним правилом, визначеним законодавцем, у спадщину переходять майнові права інтелектуальної власності. Однак, як у науковій літературі, так і в національному законодавстві є досить багато дискусійних питань пов'язаних зі спадкування майнових прав інтелектуальної власності. Особисті немайнові права інтелектуальної власності у спадщину не переходять. Хоча, існують винятки із загального правила про невідчужуваність особистих немайнових прав інтелектуальної власності, що в свою чергу породжує неоднозначність та різноманітність думок серед науковців щодо можливості їх спадкування [5, с. 334].

Список використаних джерел:

1. Васильченко В. В. Коментар та постатейні матеріали до законодавство України про спадкування. Харків : Одиссей, 2007. 480 с.
2. Лещенко Л. В. Склад спадщини за цивільним законодавством України : автореф. ...канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2015. 20 с.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran5693#n5693>
4. Прокопенко В. Науково-практичний коментар до ст. 1219 Цивільного кодексу України. URL: <http://www.jurists.org.ua/civil-law/3831-naukovo-praktichnyy-komentar-do-st-1219-civlnogo-kodeksu-ukrayini.html#6>.
5. Тараненко О. М. Особливості спадкування авторських прав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Вип. 82(1). С. 328-334.

Ключові слова: спадкові правовідносини, склад спадщини, майнові права, особисті немайнові права, інтелектуальна власність.

Keywords: inheritance relations, composition of inheritance, property rights, personal non-property rights, intellectual property.